

Κριτική Σκέψη και Γραμματισμός στα Νέα Μέσα Επικοινωνίας: Μια πρόταση διδασκαλίας με τη χρήση της μεθόδου της Ανεστραμμένης Τάξης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση
Παναγιώτα Μεταλλίδου
pmetall@psy.auth.gr

Critical Thinking in the Information Society (CTIS)

Erasmus+ Strategic Partnership for Higher Education Project
Project number 2022-1-RO01-KA220-HED-000090207

Coordinator Sapientia University, Romania

Duration: 27-month project (1st of September, 2022 – 30th of November, 2024)

Ιστοσελίδες του προγράμματος
<https://ctis-erasmus.info/> (κεντρική)
<https://www.psy.auth.gr/ctis/> (Α.Π.Θ.)

Παναγιώτα Μεταλλίδου, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Σε συνεργασία με

Remigijus Bubnys, Vilniaus University, Lithuania

Gergana Kirova, Burgas University, Bulgaria

Anna Mróz, Pedagogical University, Poland

Istvan Zsigmond, Sapientia University, Romania

Στόχος του προγράμματος

- Η προαγωγή καινοτόμων πρακτικών μάθησης και διδασκαλίας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.
 - Παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού και μιας πρότασης διδασκαλίας με στόχο την προαγωγή δεξιοτήτων Κριτικού Γραμματισμού στα Μέσα Επικοινωνίας.
- Στο πλαίσιο του προγράμματος αναπτύχθηκε εκπαιδευτικό υλικό σε επτά ευρωπαϊκές γλώσσες (ρουμανικά, ελληνικά, βουλγαρικά, πολωνικά, ουγγρικά, λιθουανικά και αγγλικά) με τη συνεργασία ερευνητών/τριών πέντε χωρών (Ρουμανία, Βουλγαρία, Πολωνία, Λιθουανία και Ελλάδα).
- Το πλήρες υλικό του προγράμματος (videos, ερωτήσεις αξιολόγησης και Οδηγός δραστηριοτήτων) θα είναι διαθέσιμο στο τέλος ως εκπαιδευτικό υλικό ανοικτού κώδικα.

Λογική του προγράμματος

Η ανάγκη της προαγωγής δεξιοτήτων Κριτικού Γραμματισμού στα Μέσα Επικοινωνίας

- Η ραγδαία ανάπτυξη των διαδικτυακών ψηφιακών περιβαλλόντων έχει αλλάξει ριζικά τον τρόπο με τον οποίο έχουμε πρόσβαση, αξιολογούμε, χρησιμοποιούμε και μοιραζόμαστε πληροφορίες.
- Οι επιπτώσεις μπορεί να είναι θετικές, καθώς οι ψηφιακές τεχνολογίες διευρύνουν τα όρια των διαθέσιμων πληροφοριών, μπορεί, ωστόσο, να συνεπάγονται κινδύνους για την ευημερία ιδιαίτερα των νέων, που κυμαίνονται από τον διαδικτυακό εκφοβισμό μέχρι τη σκόπιμη ή μη παραπληροφόρηση.
- Η **εκπαίδευση με στόχο την προαγωγή δεξιοτήτων κριτικής σκέψης** είναι ζωτικής σημασίας για την επιλογή και την αξιολόγηση των πληροφοριών που λαμβάνουμε και μεταδίδουμε αλλά και για την αναγνώριση των τεχνικών χειραγώγησης που χρησιμοποιούν τα “Νέα Μέσα” και της επίδρασης που έχουν στη ζωή μας.

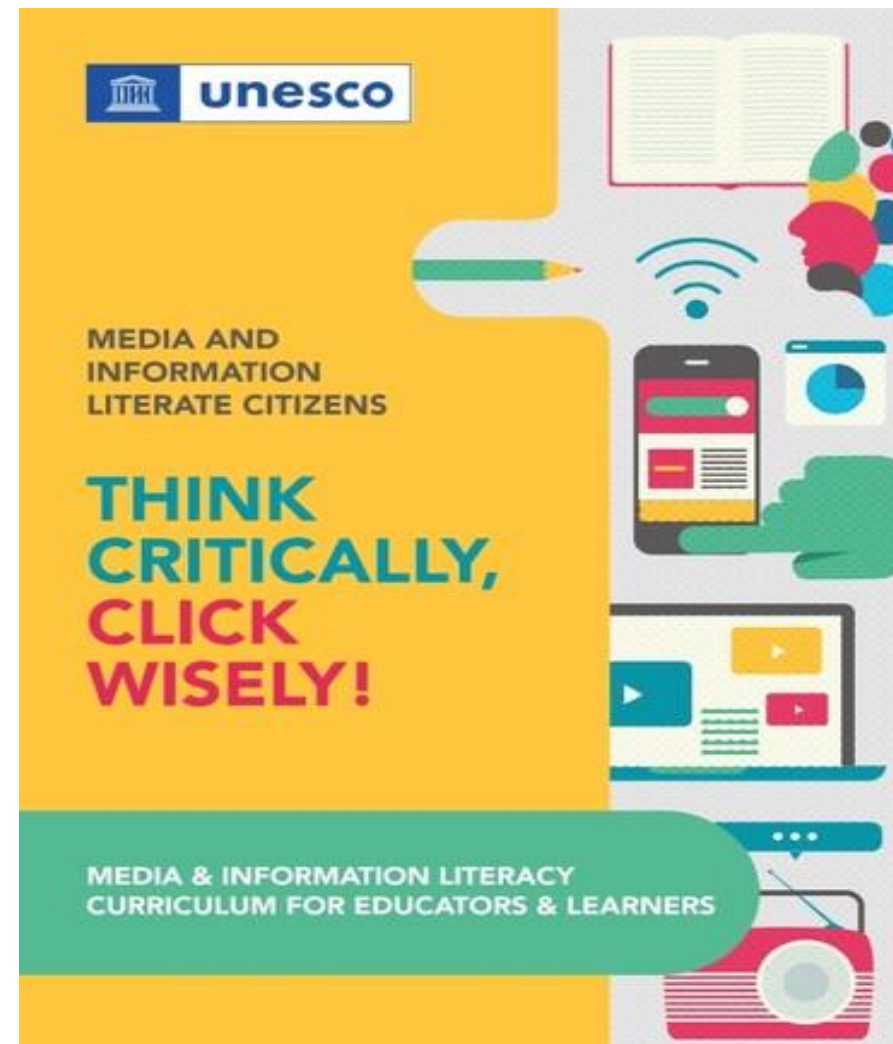
Λογική του προγράμματος

Η ανάγκη της προαγωγής δεξιοτήτων Κριτικού Γραμματισμού στα Μέσα Επικοινωνίας

- Η κριτική Σκέψη συνιστά έναν δια βίου μαθησιακό στόχο και μια από τις 4 βασικές δεξιότητες του 21^{ου} αιώνα.
 - **Critical Thinking,**
 - **Creative Thinking,**
 - **Communicating,**
 - **Collaborating.**
- Η προαγωγή της Κριτικής Σκέψης και της Δημιουργικής Σκέψης είναι **προτεραιότητα** για τα εκπαιδευτικά ιδρύματα διεθνώς, καθώς θεωρούνται τόσο από τα Ηνωμένα Έθνη όσο και από την UNESCO ως προϋποθέσεις για την επίτευξη **βιώσιμων στόχων ανάπτυξης.**

Η Δια Βίου Μάθηση είναι Δικαίωμα

- **771 εκατομύρια αναλφάβητα ενήλικα άτομα παγκοσμίως**, σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της UNESCO (2023).
- **Πολύ περισσότερα άτομα δεν έχουν επαρκείς γνώσεις και δεξιότητες πλοήγησης** στο ολοένα και πιο απαιτητικό ψηφιακό περιβάλλον του 21^{ου} αιώνα
- **60%** αυτών χρησιμοποιούν το διαδίκτυο....
- “Κάθε εκπαιδευτικό σύστημα σε όλον τον κόσμο οφείλει να βοηθήσει στη δημιουργία κριτικά σκεπτόμενων ατόμων που θα είναι σε θέση να παρακολουθούν τη συνεχή ροή των πληροφοριών, να αξιολογούν την αξιοπιστία των πηγών τους, να διακρίνουν το γεγονός από την ψευδή ή φανταστική πληροφορία, να αντιστέκονται στη ρητορική του μίσους, και κυρίως, να παίρνουν με σύνεση κρίσιμες αποφάσεις για τις ζωές τους” (Unesco, 2021)

Η ανάγκη για «Ψηφιακό Γραμματισμό»

- Η εποχή της πληροφορίας έχει οδηγήσει σε έναν νέο τύπο γραμματισμού, τον «Ψηφιακό Γραμματισμό».
- **Παραδοσιακός γραμματισμός:** ανάγνωση και γραφή.
- **Σήμερα:** η τεχνολογία (π.χ. κινητές συσκευές) επιτρέπει, ακόμη και σε όσους δεν έχουν την ικανότητα να διαβάζουν ή να γράφουν, να συμμετέχουν σε διάφορες μορφές επικοινωνίας (π.χ, χρησιμοποιώντας τις φωνητικές δυνατότητες μιας συσκευής).
 - Όλες αυτές οι συσκευές άλλαξαν τον τρόπο με τον οποίο μαθαίνουμε και επικοινωνούμε με τους άλλους.
- **«Γραμματισμός στα Μέσα επικοινωνίας»** Ορισμοί οι οποίοι εστιάζουν:
 - είτε στην κριτική μας ικανότητα να αποκτούμε πρόσβαση, να αναλύουμε, να αξιολογούμε και να δημιουργούμε μηνύματα,
 - είτε στη συνειδητοποίηση της σημασίας των μηνυμάτων που μεταφέρουν τα Μέσα και των επιδράσεών τους στη δημόσια ζωή.

Γιατί χρειαζόμαστε δεξιότητες κριτικού γραμματισμού στην ψηφιακή εποχή;

- Η χρήση των Μέσων Επικοινωνίας εξαρτάται από το επίπεδο του γραμματισμού μας και της εκπαίδευσής μας και - ταυτόχρονα - επηρεάζει τις δεξιότητες γραμματισμού μας.
- Υπάρχει συναίνεση σχετικά με το ποιες είναι οι βασικές έννοιες στην ανάλυση των μηνυμάτων που παρέχουν τα Μέσα»

- Τα Μέσα είναι προσεκτικά «**τυλιγμένα**» **πακέτα πληροφοριών**. Τα μηνύματά τους:
 - ✓ είναι **κατασκευασμένα** (κατασκευάζουν μια εκδοχή της πραγματικότητας για εμάς)
 - ✓ παράγονται μέσα σε **οικονομικά, κοινωνικά, πολιτικά, ιστορικά και αισθητικά πλαίσια**
 - ✓ ερμηνεύονται **από το κοινό στο οποίο απευθύνονται ατομικά**, μέσα από το πώς τα αντιλαμβάνεται το κάθε άτομο με βάση την προηγούμενη γνώση και τις εμπειρίες του
 - ✓ **χρησιμοποιούν μοναδικές «γλώσσες»** για να επικοινωνήσουν τις πληροφορίες (αναγνώριση της δύναμης των συμβόλων.....)
 - ✓ **προωθούν διαφορετικές μορφές καταναλωτισμού με σκοπό το κέρδος.**

Γιατί χρειαζόμαστε δεξιότητες κριτικού γραμματισμού στην ψηφιακή εποχή;

- Ο Γραμματισμός στα Μέσα Επικοινωνίας μέσω της Κριτικής Σκέψης προωθεί το είδος της **ενημερότητας** που απαιτείται για **την αναγνώριση της επίδρασης που έχουν τα Μέσα** σε όλες τις πτυχές της τη ζωή μας (τι να αγοράζουμε, να πιστεύουμε, να υποστηρίζουμε, να ψηφίζουμε κ.λπ.).
- Μας επιτρέπει να είμαστε **συνειδητά ενήμεροι/ες** και να κατευθύνουμε την προσοχή μας στις διαδικασίες με τις οποίες σκεφτόμαστε και στα προϊόντα της σκέψης μας, ενώ ενεργούμε ως καταναλωτές ή δημιουργοί μηνυμάτων στα Μέσα.

Το εκπαιδευτικό υλικό του προγράμματος

- Περιλαμβάνει:
 - ✓ 20 σύντομα video των 10'-15' για επιμέρους δεξιότητες κριτικού γραμματισμού (π.χ., διάκριση μεταξύ γνώμης και γεγονότων, αναγνώριση τεχνικών πειθούς και χειραγώγησης, κριτική επιλογή πληροφοριών, διαφήμιση και κριτική σκέψη, στερεότυπα και γραμματισμός στα Μέσα, κ.ά.),
 - ✓ ερωτήσεις αυτοεξέτασης πολλαπλών επιλογών και ανοικτού τύπου
 - ✓ έναν οδηγό για εκπαιδευτικούς και φοιτήτριες/τές με αλληλεπιδραστικού τύπου δραστηριότητες εφαρμογής των δεξιοτήτων μέσα στην τάξη.
- Το πρόγραμμα εφαρμόζεται πιλοτικά κατά το τρέχον ακαδημαϊκό έτος σε φοιτητές και φοιτήτριες των πέντε ευρωπαϊκών χωρών (Ρουμανία, Βουλγαρία, Πολωνία, Λιθουανία και Ελλάδα) ως μια διδακτική παρέμβαση στο πλαίσιο ενός εξαμηνιαίου μαθήματος και το υλικό και η μέθοδος αξιολογείται από τις φοιτήτριες και τους φοιτητές που συμμετέχουν.

Τα εκπαιδευτικά video είναι διαθέσιμα στον ακόλουθο σύνδεσμο:

<https://www.youtube.com/@CriticalThinkingintheInf-dd1zi/videos>

Εισαγωγικό video

INTRODUCTION TO MEDIA LITERACY (ML) THROUGH CRITICAL THINKING (CT)

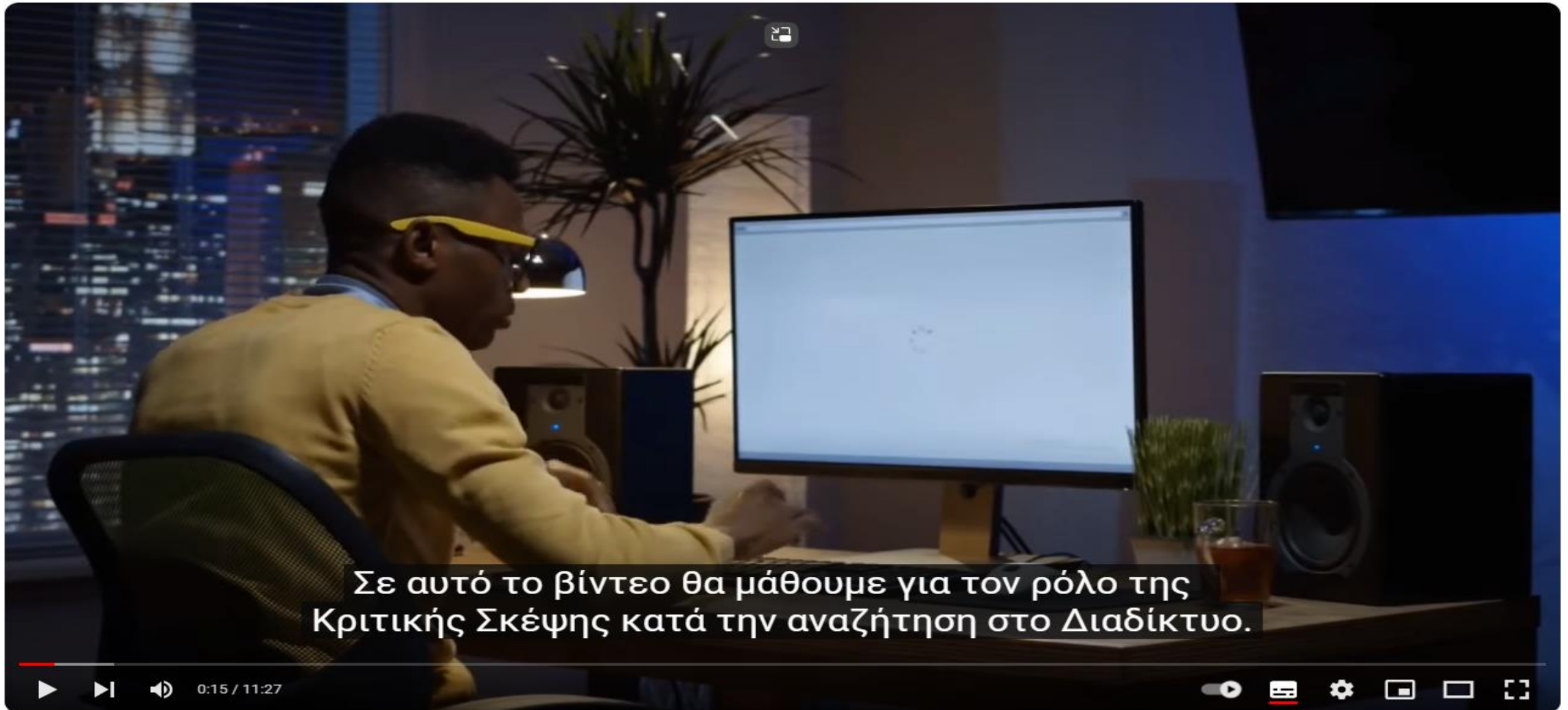
Εισαγωγή στον Γραμματισμό στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και Επικοινωνίας
μέσω της Κριτικής Σκέψης

▶ ▶| 🔊 0:12 / 12:38

Παράδειγμα video

Κριτική Σκέψη κατά την αναζήτηση στο διαδίκτυο

Μέθοδος διδασκαλίας

- Η «**Ανεστραμμένη Τάξη**» (Flipped Classroom): μια παιδαγωγική προσέγγιση κατά την οποία η συμβατική έννοια της μάθησης στην τάξη αντιστρέφεται:
 - ✓ Τα άτομα που συμμετέχουν εισάγονται στο μαθησιακό υλικό (το οποίο παρουσιάζεται σε σύντομα video και ακολουθείται από ερωτήσεις κατανόησης με στόχο την αυτο-αξιολόγηση) πριν από την παρουσίαση αυτού στην τάξη,
 - ✓ ο χρόνος κατά τη διάρκεια του μαθήματος χρησιμοποιείται για κατανόηση των εννοιών σε βάθος μέσω της συζήτησης και της εφαρμογής σχετικών δραστηριοτήτων.
- **Στόχοι**
 - ✓ η όσο το δυνατόν καλύτερη **αξιοποίηση του διδακτικού χρόνου**
 - ✓ η **ενεργητική εμπλοκή** των ατόμων που μαθαίνουν
 - ✓ την **απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων**

Το πρόγραμμα CTIS στο σχέδιο δράσης για την ψηφιακή εκπαίδευση

- Παρότι υπάρχουν πολλές προσεγγίσεις για την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και των δεξιοτήτων γραμματισμού στα Μέσα, δεν υπάρχει μια ολοκληρωμένη πρόταση διδασκαλίας αυτών των δεξιοτήτων μέσα από καινοτόμες πρακτικές μάθησης και διδασκαλίας στο πλαίσιο ενός εξαμηνιαίου μαθήματος στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.
- Αν και τα ερευνητικά δεδομένα υποστηρίζουν την αποτελεσματικότητα των μεθόδων της «Ανεστραμμένης Τάξης», η εφαρμογή και η διάδοσή τους παρεμποδίζεται κυρίως από τη δυσκολία προετοιμασίας κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού.
- Το πρόγραμμα CTIS επιχειρεί να καλύψει αυτήν την ανάγκη παρέχοντας εκπαιδευτικό υλικό και μια καινοτόμα πρόταση διδασκαλίας αυτού, η οποία **γεφυρώνει το κενό μεταξύ ερευνητικών δεδομένων και πρακτικής εφαρμογής**, σε συμφωνία με το σχέδιο δράσης για την ψηφιακή εκπαίδευση (2021-2027), μια πρωτοβουλία της ΕΕ για την υποστήριξη της προσαρμογής των εκπαιδευτικών συστημάτων στην ψηφιακή εποχή.